

**Василенко Юлія Вікторівна, аспірант кафедри державного управління,
публічного адміністрування та регіональної економіки Харківського
національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків,
тел. (066) 781-64-81, e-mail: www.jui.ru@mail.ru**

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СТРУКТУРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

***Анотація.** У статті обґрунтовано необхідність визначення структури для управління інтелектуальним капіталом. За допомогою історичного та критичного аналізу існуючих моделей структур інтелектуального капіталу виявлено їх недосконалість та невідповідність вимогам управління. Сформовано нову структуру інтелектуального капіталу на основі дедуктивного методу: розглянуто нижній рівень підсистем інтелектуального капіталу і згруповано їх у відповідності до вимог управління. Це дозволило сформувати нову структуру інтелектуального капіталу, що складається з шести елементів: людський інтелектуальний капітал, маркетинговий інтелектуальний капітал, споживчий інтелектуальний капітал, об'єкти інтелектуальної власності, організаційно-управлінські підсистеми.*

***Ключові слова:** інтелектуальний капітал, структура, ринковий капітал, людський капітал, організаційний капітал, маркетинговий інтелектуальний капітал, споживчий, об'єкти інтелектуальної власності, організаційно-управлінські підсистеми.*

Постановка проблеми. У сучасному інформаційному середовищі інтелектуальні активи стають вирішальними у визначенні конкурентоспроможності підприємства. Тому управління інтелектуальним капіталом викликає інтерес наукової спільноти вже не перше десятиріччя. Теорія інтелектуального капіталу почала формуватись у 60-х рр. 20 століття у вигляді поодиноких досліджень. У сучасній науці інтелектуальний капітал - загально визнаний актив, який має визначальне теоретичне і практичне значення в діяльності кожного підприємства.

Традиційно вважалось, що для того щоб пізнати, зрозуміти той чи інший предмет, слід дізнатись, з чого він складається. Тому багато уваги вчені, що вивчають інтелектуальний капітал, приділяють саме його структурі, справедливо зазначаючи, що її гармонійний розвиток є запорукою ефективного функціонування інтелектуального капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами управління інтелектуальним капіталом та дослідженням його структури займалися такі вчені як: Брукінг Е., Едвінсон Л., Гавкалова Н., Голубкін В., Іноземцев В., Кендюхов О., Клімов С., Комаров С., Леонтьєв Б., Маркова Н., Мелоун М., Тейлор К., Чухно А. та ін.

Склад структури інтелектуального капіталу – суперечливе питання у науковій спільноті. Досі немає чітко визначеної структури, не деталізовано її склад, немає розробленого ефективного механізму управління структурою.

Мета статті. Мета цієї статті - визначити складові структури інтелектуального капіталу.

Опис основного матеріалу дослідження. Першим етапом дослідження є визначення поняття «структура інтелектуального капіталу». У табл. 1 наведено результати аналізу визначень поняття «структура» різними джерелами. Серед цих визначень характеристика «сукупність стійких зв'язків» зустрічається 10 разів, «побудова/будова/внутрішня будова» - 8 разів, «устрій/внутрішній устрій» - 3 рази, «форма організації речі системи/спосіб організації елементів/внутрішня форма організації системи/порядок розташування елементів відносно один одного» - 4 рази. Тобто, можна виділити три основних підходи до трактовки поняття «структура». Перший розглядає структуру як будову, пристрій, внутрішній устрій. Другий – виключно як сукупність стійких зв'язків між елементами. Третій об'єднує ці підходи. Найважливішими характеристиками структури є «сукупність стійких зв'язків», «внутрішня будова». При цьому предмет, на який направлено структуру характеризують наступним чином: у 6 випадках – «система/елементи системи», у 3 – «об'єкт/річ», 2 рази - «елементи». Можемо сформулювати визначення структури: «структура – сукупність стійких зв'язків, внутрішня будова елементів системи, об'єкту».

Таблиця 1

Визначення поняття «структура»

Підхід	Ключові поняття	Представники	Кількість визначень
Трактовка структури як будови	пристрій, склад, внутрішній устрій, будова, спосіб організації, порядок розташування елементів	Даль В., Ожегов С., Шведова Н. [16], Лекції МПП з філософії [11]	4
Трактовка структури як будови і єдності зв'язків	будова, розташування, порядок, взаєморозташування, побудова, внутрішня організація, спосіб організації, сукупність підсистем, елементів, внутрішня форма організації, зв'язок, взаємодія	Бучило Н. [3] Історичний словник [9]	6
Трактовка структури як сукупності стійких зв'язків	сукупність стійких зв'язків	Философский словарь [3] Овчинников Н., Юдин Е. [15] Історичний словник [9]	4

Відповідно до сформованого визначення «структури», «структура інтелектуального капіталу – внутрішня будова інтелектуального капіталу та сукупність стійких зв'язків його елементів».

Наступний крок – визначення складових елементів структури інтелектуального капіталу. Це питання викликає численні дискусії у вітчизняному і в світовому науковому середовищі. Розглянемо запропоновані науковцями складові структури інтелектуального капіталу в динаміці. Еволюцію підходів до трактування структури інтелектуального капіталу наведено в табл. 2. (сформовано на базі [2], [10] **Ошибка! Источник ссылки не найден.**], [11], [21]).

Найчастіше зустрічається категорія «людський капітал» (11 раз), «споживчий» («клієнтський», «взаємодії з установами ринку») (5 раз), «структурний» (5 раз) і «організаційний капітал» (4 рази). Усі розглянуті моделі з 1990 р. до 2013 р. можуть бути описані трьохкомпонентною класичною моделлю структури інтелектуального капіталу, що складається з людського, клієнтського(споживчого) і організаційного(структурного) капіталу. Кожне з

інших розгалужень від класичної моделі може бути віднесено до однієї з її складових, тобто ця модель охоплює всі аспекти інтелектуального капіталу, вона цілісна, саморегульована, здатна до трансформації.

Таблиця 2

Еволюція трактування структури інтелектуального капіталу

Рік	Підсистеми			Автор
	Людський капітал	Структурний капітал	Споживчий капітал	
1990	Людський капітал	Структурний капітал	Споживчий капітал	Стюарт Т.
1991	Людський капітал	Структурний капітал	Споживчий капітал	Едвінсон Д., Мелоун М.
1993	Людський капітал	Структурний капітал	Клієнтський капітал	Сент-Онж Х.
1996	Людський капітал	Соціальний капітал	Інфраструктурні активи	Брукінг Е.
2002	Людський капітал	Соціальний капітал	Організаційний капітал	Армстронг М.
2002	Персоніфікований капітал	Маркетинговий капітал	Інфраструктурний капітал	Кендохов О.
		Технологічний капітал	Клієнтський капітал	
2002	Людський капітал	Структурний капітал	Партнерський капітал	Даум Ю.
2007	Людський капітал	Організаційні активи	Інноваційні активи	Баранчев В.
	Соціальний капітал	Активи	Стратегічні активи	
2007	Людський капітал	Капітал установи	Капітал взаємодії з інститутами ринку	Колот О.
2011	Людський капітал	Організаційний капітал	Споживчий капітал	Школа В., Щербаченко В.
		Інформаційний капітал		
2013	Людський капітал	Структурний капітал	Репутаційний капітал	Савченко О.

На першому етапі аналізу можна зробити висновок, що трьохкомпонентна структура інтелектуального капіталу є адекватною і актуальною сьогодні. У ній можна виділити такі складові: капітал взаємодії з установами ринку - ринковий (клієнтський, споживчий), людський капітал, капітал установи - організаційний (структурний капітал).

Результати поелементного аналізу інтелектуального капіталу приведено на рис. 1.

Об'єкти інтелектуальної власності	<ul style="list-style-type: none"> • технічне і програмне забезпечення, авторські прав, патенти, ліцензі, бази даних, ноу-хау
Електронні мережі, інформаційні системи	<ul style="list-style-type: none"> • інформаційні ресурси, електронні мереж, комп'ютерні програми, інформаційні систем, технології
Споживчий інтелектуальний капітал	<ul style="list-style-type: none"> • договори, угоди, інформація про клієнтів, історія відносин з економічними контрагентами, ділові зв'язки з економічними контрагентами
Організаційно-управлінські підсистеми	<ul style="list-style-type: none"> • організаційна структура, системи керування, системи організації роботи, інструкції та методики роботи, концепції, культура організації, корпоративна культура, процедури
Маркетинговий інтелектуальний капітал	<ul style="list-style-type: none"> • інформація про економічних контрагентів умотиваність економічних контрагентів імідж, репутація товарні знаки патенти, ліцензії торговельна марка (бренд) канали розподілу система комунікацій
Людський інтелектуальний капітал	<ul style="list-style-type: none"> • робоча(фізична, мускульна) сила інтелектуальні здібності знання уміння навички творчі здібності розумові здібності культура праці моральні цінності рівень підприємницької культури запас здоров'я мотивація здатність діяти в різноманітних ситуаціях освіта кваліфікація досвід ставлення до роботи ставлення до клієнтів рівень загальної культури особисті якості лідерські якості креативне мислення підприємницькі та управлінські навички сукупність колективних знань співробітників

Рисунок 1. Структура інтелектуального капіталу

Сформовано на базі: [1], [4], [5], [6], [7], [8], [10], [12], [13], [14], [17], [18], [19], [20], [22].

Для побудови рис. 1 детально проаналізовано склад кожного елементу трьохкспонентної моделі інтелектуального капіталу (організаційний, ринковий

і людський). Агреговано складові кожної компоненти і, таким чином, ми змогли дійти до нижнього рівня інтелектуального капіталу.

Для визначення складових організаційного капіталу було проаналізовано його складові та виявлено, що всі названі складові можна розбити на три однорідні групи: об'єкти інтелектуальної власності (ліцензії, патенти, ноу-хау, авторські права та ін.), організаційно-управлінські підсистеми (оргструктура, корпоративна культура та ін.) та електронні мережі і інформаційні системи (програмне і технічне забезпечення, бази даних, інформаційні системи, технології, інструкції та методики та ін.) Такий поділ дозволяє виокремити в структурі організаційного капіталу однорідні елементи. Відповідно, вплив на ці елементи певної групи інструментів дозволить впливати на інтелектуальний капітал в цілому.

Виділяють три підходи до розуміння ринкового капіталу: як капітал взаємодії з клієнтами, капітал взаємодії з клієнтами і постачальниками і капітал взаємодії з зовнішніми контрагентами. На нашу думку, категорія ринкового капіталу характеризує стосунки з усіма ринковими контрагентами. Серед них можуть бути: споживачі, постачальники, посередники, клієнти, інвестори, органи влади, засоби масової інформації та ін. Тому називати його клієнтським або споживчим капіталом некоректно.

У результаті аналізу складових ринкового капіталу виявлено, що, відносно цілі взаємодії з контрагентами, він поділяється на елементи, які слугують для підтримки зв'язків з існуючими контрагентами (споживчий ІК) і на ті, які залучають нових клієнтів, створюють нові джерела прибутку (маркетинговий ІК). До першої групи можна віднести: постійних клієнтів, договори угоди, сервісну політику, орієнтованість на довготривале партнерство, історію взаємовідносин з клієнтами, інформацію про клієнтів, ділові зв'язки з клієнтами та постачальниками. До маркетингової складової інтелектуального капіталу відносяться: інформація про економічних контрагентів, зв'язки з ними, консультації, імідж, репутація, визнання продукції, канали розподілу, комунікації, торгівельна марка, бренд, участь у комерційних партнерствах та ін.

Стосовно людського капіталу термінологічна невизначеність відсутня. Але щодо співвідношення інтелектуального і людського капіталу у структурі капіталу підприємства думки науковців розділяються: одні розглядають інтелектуальний капітал як складову людського капіталу, інші - як окремий різновид капіталу. На нашу думку, перший підхід доцільно використовувати при розгляді інтелектуального капіталу індивідуума, коли за відсутності структурного капіталу є сенс виділення в людському капіталі інтелектуальної складової. За такого підходу інтелектуальний капітал є невідчужуваним від людини і поза нею розглядатись не може. При розгляді на рівні організації більш вдалим є другий підхід, який виділив Едвінсон Л., згідно якого більш широким поняттям є інтелектуальний капітал, а людський капітал – його складова.

З рис. 1 видно, що існують великі розбіжності у визначенні складових елементів людського капіталу. Але, більшість науковців визначають його складовими знання, навички, творчі здібності, моральні цінності і культуру праці. Таким чином, людський капітал підприємства – частина інтелектуального капіталу, яка характеризує колектив підприємства і складається із сукупних знань, навичок, творчих здібностей, моральних цінностей і культури праці співробітників підприємства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, за допомогою поелементного аналізу сформовано нову структуру інтелектуального капіталу, яка відрізняється від існуючої однорідністю складових, відповідно краще адаптується до управлінського впливу структурою інтелектуального капіталу. Оскільки елементів вказаних підсистем мають спільну природу, їх вимірювання, експлуатація а також управління можуть бути здійснені подібними інструментами.

Наступним кроком в розробці управління структурою інтелектуального капіталу є вимірювання її складових і дослідження того, який вплив на інтелектуальний капітал підприємства здійснюють зміни його складових.

Отже, у статті шляхом дедукції сформовано нову структуру інтелектуального капіталу, яка складається з шести компонентів: людський інтелектуальний капітал, маркетинговий ІК, споживчий ІК, об'єкти інтелектуальної власності, електронні мережі та інформаційні системи, організаційно-управлінські підсистеми. Така структура дає більше можливостей для управління структурою інтелектуального капіталу за рахунок подібності природи підсистем.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В.Д., Ільїн В.В. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку. — К.: Знання, 2008. — 687 с.
2. Босак А.О. Сутність та типологія структурних елементів інтелектуального капіталу: міжнародний аспект / А. Босак, Переста // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. - 2012. - № 748. - С. 11-18.
3. Бучило Н.Ф. Философия: Учебник. 2-е изд., перераб. и доп. Отв. редакторы: Н. Бучило, А. Чумаков - М.: ПЕР СЭ, 2001. — 447 с.
4. Вікіпедія. Електронний ресурс. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB
5. Возняк Г. , Бенювська Л. Інтелектуальний капітал підприємств: проблеми ідентифікації та оцінки. Вісник Львів. УН-ТУ Серія екон. №. 41. 2009. С. 115-123.
6. Гавкалова Н.Л. Формування та використання інтелектуального капіталу. Наукове видання. Н. Гавкалова, Н. Маркова. – Харків: ХНЕУ, 2006. – 205 с.
7. Голишева Є.О. Споживчий капітал промислових підприємств-інноваторів: сутність, структура та роль. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011 № 4, т. 2 [http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mimi_2011_4\(2\)_25.pdf](http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mimi_2011_4(2)_25.pdf)
8. Голяш І., Будник Л. Аналіз інтелектуального капіталу підприємства.// Економічний аналіз. 2010 рік. № 7. С. 254-256.
9. Исторический словарь. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://slovarslov.ru/slovar/his/s/struktura.html>
10. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка та управління знаннями» для студентів спеціальності 8.000014 «Управління інноваційною діяльністю» усіх форми навчання / Укладач Ю.М. Мельник. – Суми : Видавництво СумДУ, 2010. – 148 с.

11. Лекции МИП по философии. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://studfilosed.ru/lektsii-mip-po-filosofii/378-celoe-stroenie-chast-sistema-struktura-element.html>
12. Літвінова О.В. Управління й економіка фармації управління інтелектуальним капіталом в умовах інноваційного розвитку фармацевтичного виробництва / О.В. Літвінова, О.В. Посилкіна // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. - 2012. - № 6. - С. 30-37.
13. Макаров П.Ю. Генезис моделей структуры интеллектуального капитала // Современные научные исследования и инновации. 2014. № 5 [Электронный ресурс]. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2014/05/33586>.
14. Мацелюх Н.П. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка [Текст]: навч. посібник для самост. підгот. до курс. екзаменів та компл. держ. екзамену з економ. теорії / Н.П. Мацелюх, І.А. Максименко. - 2-ге вид., перероб. та доп. - К.: Центр учбової літератури, 2014. - 382 с.
15. Овчинников Н.Ф., Юдин Э.Г. // Советская энциклопедия, 1976. — (Большая советская энциклопедия : [в 30 т.] / гл. ред. А. М. Прохоров ; 1969—1978, т. 24, кн. I).
16. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. / Российская академия наук. Институт русского языка им. В. В. Виноградова. — М.: Азбуковник, 1999.
17. Пожуев В.І. Інтелектуальний капітал як стратегічний потенціал організації // Гуманітарний вісник ЗДІА, № 37, 2009. - с. 4-15.
18. Ткаченко А.О. Поняття та структура інтелектуального капіталу підприємства / А.О. Ткаченко // Управління розвитком. - 2013. - № 12. - С. 27-29. - Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2013_12_14.pdf
19. Толковый словарь Живаго великорусского языка, Словарь Даля. [Электронный ресурс]: Даль В.І. – Режим доступа: <http://slovardalja.net/>
20. Философский энциклопедический словарь / [Под ред. А.Л. Геркулова. ... В.Е. Кемерова.] — М.; Бишкек; Екатеринбург: Изд-во "Одиссей", 1996. — 602 с.
21. Чуприна О.О. Методологічні підходи до оцінювання інтелектуального капіталу / О.О. Чуприна, К.С. Чуприн // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія : Економічна теорія та право. - 2013. - № 3. - С. 22-34. - Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnyua_etp_2013_3_5.pdf.
22. Школа В.Ю., Щербаченко В.О., Економічне обґрунтування ролі інтелектуального капіталу у формуванні інноваційної системи // Маркетинг і менеджмент інновацій. № 3, Т.1 – 2011.

REFERENCES

1. Bazylevych, V.D. & Ilin, V.V. (2008) *Intelektualna vlasnist: kreatyvy metafizychnoho poshuku [Intellectual property: metaphysical researches' creations]*. K.: Znannia [in Ukrainian].
2. Bosak, A. O., & Peresta, O. Yu. (2012) Sutnist ta typolohiia strukturnykh elementiv intelektualnoho kapitalu: mizhnarodnyi aspekt [Intellectual capital structural elements' essence and typology: international dimension]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhniky». Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku. - "Lviv Polytechnic" National University Announcer. Management and business in Ukraine: problems and stages of development.*, 748, 11-18 [in Ukrainian].
3. Buchylo, N.F. & Chumakov, A. N. (2011) *Fylosofyia: Uchebnyk [Philosophy: Textbook]* (2nd ed., rev). Moscov: PER SE [in Russian].
4. Wikipedia. Electronic resource. Access: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB
5. Vozniak H. & Benovska L. (2009) Intelektualnyi kapital pidpriemstv: problemy identyfikatsii ta otsinky. [Enterprise intellectual capital: problems of identification and evaluation]. *Visnyk Lviv. - Bulletin of Lviv*, 41, 115-123 [in Ukrainian].
6. Gavkalova, N.L. & Markova, N.S. (2006) *Formuvannia ta vykorystannia intelektualnoho kapitalu. Naukove vydannia. [Intellectual capital formation and usage. Research publication]*. Kharkov: KhNUE.
7. Holysheva, Ie.O. (2011) *Spozhyvchyi kapital promyslovykh pidpriemstv-innovatoriv: sutnist, struktura ta rol. [Consumer-capital industry innovators: the nature, structure and role.] Marketynh i menedzhment innovatsii. - Marketing and innovation management*, 4, Vol. 2. Retrieved from: v.2 [http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mimi_2011_4\(2\)__25.pdf](http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mimi_2011_4(2)__25.pdf)
8. Holiash I. & Budnyk L. (2010) Analiz intelektualnoho kapitalu pidpriemstva. Analysis of enterprise intellectual capital. *Ekonomichnyi analiz. - Economic Analysis*, 7, 254-256 [in Ukrainian].
9. Ystorycheskyi slovar. [Historicall dictionary]. *slovarslov.ru* Retrieved from. <http://slovarslov.ru/slovar/his/s/struktura.html>
10. Melnyk, Iu.M. (2010) *Konspekt lektsii z dystsypliny «Ekonomika ta upravlinnia znanniamy» dlia studentiv spetsialnosti 8.000014 «Upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu» usikh formy navchannia. [Lecture on the subject "Economics and Knowledge Management" for students of specialty 8.000014 "Management innovation" all forms of learning]*. / Sumy: Sumy State University Publishing House [in Ukrainian].
11. Lektsyy MYP po fylosofyy. [MIP Philosophy Lectures]. *studfilosed.ru* Retrieved from. <http://studfilosed.ru/lektsii-mip-po-filosofii/378-celoe-stroenie-chast-sistema-struktura-element.html>

12.

Litvinova, O. V. & Posylkina, O. V. (2012) Upravlinnia i ekonomika farmatsii upravlinnia intelektualnym kapitalom v umovakh innovatsiinoho rozvytku farmatsevychnoho vyrobnytstva. [Pharmaceutical management and economics of intellectual capital management in terms of innovative pharmaceutical production]. *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii. – Management, economics and quality providing in pharmacy*, 6, 30-37 [in Ukrainian].

13. Makarov, P.Iu. (2014) Henezys modelei struktury yntellektualnoho kapytala. [Genesis of intellectual capital structure models]. *Nauchno-praktycheskyi zhurnal «Sovremennye nauchnye yssledovanyia y ynnovatsyy. - Scientific and virtual magazine "Modern scientific studies and innovations»*, 5 *web.snauka.ru* Retrieved from. <http://web.snauka.ru/issues/2014/05/33586> [in Russian].

14. Matseliukh, N.P., Maksymenko, I.A. (2014) *Istoriia ekonomiky ta ekonomichnoi dumky. Politychna ekonomiiia. Mikroekonomika. Makroekonomika [Tekst]: navch. posibnyk dlia samost. pidhot. do kurs. ekzameniv ta kompl. derzh. ekzamenu z ekonom. teorii. [Economy and history of economic thought. Political Economy. Microeconomics. Macroeconomics [Text]: A manual for self. prep. to the course. exams and complex. state. examination of the economix.]* (2nd ed., rev.). Kiyv: Center of educational literature [in Ukrainian].

15. Ovchinnikov N.F., Judin E. G.// Soviet Encyclopedia, 1976. - (Big Soviet Encyclopedia: [30 vol.]/ Ch. Ed. A.M. Prokhorov, 1969-1978, Vol. 24, Vol. I).

16. Ozhehov, S. Y. & Shvedova, N. Iu. (Ed.). (1999). *Tolkoviy slovar russkoho yazyka. [Explanatory dictionary of Russian language]*. Moscow: Azbukovnyk [in Russian].

17. Pozhuiev, V.I. (2009) Intelektualnyi kapital yak stratehichniy potentsial orhanizatsii [Intellectual capital as the strategic potential of organization]. *Humanitarnyi visnyk ZDIA. - Humanitarian Bulletin ZDIA*, 37, 4-15 [in Ukrainian].

18. Tkachenko, A. O. (2013) Poniattia ta struktura intelektualnoho kapitalu pidpriemstva [The concept and structure of the intellectual capital of the enterprise]. *Upravlinnia rozvytkom. - Development Management*, 12, 27-29. Retrieved from. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2013_12_14.pdf [in Ukrainian].

19. Tolkoviy slovar Zhyvaho velykorusskoho yazyka, Slovar Dalia. [Explanatory dictionary of alive Russian language, Dahl dictionary.] Retrieved from. <http://slovardalja.net/> [in Russian].

20. Herkulova, A.L. & Kemerova, V.E. (Ed.) (1996). *Fylosofskyi entsyklopedycheskyi slovar. [Philosophical Encyclopedic Dictionary]*. Moscow; Bishkek; Ekaterinburg: Publishing House "Odyssey" [in Russian].

21. Chupryna, O. O., Chupryn. (2013). K. S. Metodolohichni pidkhody do otsiniuvannia intelektualnoho kapitalu. [Methodological approaches to intellectual capital evaluation.] *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho». Seriiia : Ekonomichna teoriia ta pravo. National University " Yaroslav the Wise Law Academy of Ukraine" Announcer. Series: Economics and Law.*, 3, 22-34. Retrieved from. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnyua_etp_2013_3_5.pdf. [in Ukrainian].

22. Shkola, V.Iu. & Shcherbachenko, V.O. (2011). Ekonomichne obgruntuvannia roli intelektualnogo kapitalu u formuvanni innovatsiinoi systemy. [Economic justification of intellectual capital role in shaping the innovation systems]. *Marketynh i menedzhment innovatsii. - Marketing and Management Innovation. 3, Vol.1*

Авторський реферат до статті.

Василенко Ю.В.

«Теоретичні аспекти визначення структури інтелектуального капіталу».

Склад структури інтелектуального капіталу – наріжний камінь наукової спільноти. Попри сотні досліджень досі немає чітко визначеної структури, не деталізовано її склад, немає розробленого ефективного механізму управління структурою.

Мета цієї статті - визначити складові структури інтелектуального капіталу.

У статті обгрунтовано актуальність визначення структури для управління інтелектуальним капіталом. Розглянуто деякі теоретичні аспекти визначення понять «структури» та «структури інтелектуального капіталу», як внутрішньої будови інтелектуального капіталу та сукупності стійких зв'язків його елементів. За допомогою історичного та критичного аналізу існуючих моделей структур інтелектуального капіталу виявлено їх недосконалість та невідповідність вимогам управління.

На основі дедуктивного методу сформовано нову структуру інтелектуального капіталу. Аналіз організаційного капіталу показав, що він поділяє три несумісних за своєю природою підсистеми: об'єкти інтелектуальної власності, електронні мережі та інформаційні системи та організаційно-управлінські підсистеми. У складі ринкового капіталу доцільно згрупувати окремо елементи, які слугують для залучення клієнтів (маркетинговий інтелектуальний капітал) та ті, що потрібні для підтримки стосунків з існуючими ринковими контрагентами (споживчий). Це дозволило сформувати нову структуру інтелектуального капіталу, що складається з шести елементів: людський інтелектуальний капітал, маркетинговий інтелектуальний капітал, споживчий інтелектуальний капітал, об'єкти інтелектуальної власності, організаційно-управлінські підсистеми.

Сформована структура відрізняється від існуючої однорідністю складових, відповідно є більш придатною до управління структурою інтелектуального капіталу. За рахунок однорідності елементів вказаних підсистем їх вимірювання, експлуатація а також управління можуть бути здійснені подібними інструментами. Наступним кроком в розробці управління структурою інтелектуального капіталу є вимірювання її складових.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, структура, ринковий капітал, людський капітал, організаційний капітал, маркетинговий інтелектуальний капітал, споживчий, об'єкти інтелектуальної власності, організаційно-управлінські підсистеми.

Авторский реферат статьи.

Василенко Ю.В.

«Теоретические аспекты определения структуры интеллектуального капитала».

Состав структуры интеллектуального капитала - краеугольный камень научного сообщества. Несмотря на сотни исследований, до сих пор нет четко определенной структуры, не детализированы ее состав, нет разработанного эффективного механизма управления структурой.

Цель этой статьи - определить составляющие структуры интеллектуального капитала.

В статье обоснована актуальность определения структуры для управления интеллектуальным капиталом. Рассмотрены некоторые теоретические аспекты определения понятий «структуры» и «структуры интеллектуального капитала», как внутреннего строения интеллектуального капитала и совокупности устойчивых связей его элементов.

С помощью исторического и критического анализа существующих моделей структур интеллектуального капитала выявлены их несовершенство и несоответствие требованиям управления.

На основе дедуктивного метода сформирована новая структура интеллектуального капитала. Анализ организационного капитала показал, что он разделяет три несовместимых по своей природе подсистемы: объекты интеллектуальной собственности, электронные сети и информационные системы и организационно-управленческие подсистемы. В составе рыночного капитала целесообразно сгруппировать отдельно элементы, которые служат для привлечения клиентов (маркетинговый интеллектуальный капитал) и те, которые нужны для поддержания отношений с существующими рыночными контрагентами (потребительский). Это позволило сформировать новую структуру интеллектуального капитала, состоящую из шести элементов: человеческий интеллектуальный капитал, маркетинговый интеллектуальный капитал, потребительский интеллектуальный капитал, объекты интеллектуальной собственности, организационно-управленческие подсистемы.

Сложившаяся структура отличается от существующей однородностью составляющих, соответственно, является более пригодной для управления структурой интеллектуального капитала. За счет однородности элементов указанных подсистем, их измерение, эксплуатация а также управление могут быть осуществлены

подобными инструментами. Следующим шагом в разработке управления структурой интеллектуального капитала является измерение ее составляющих.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, структура, рыночный капитал, человеческий капитал, организационный капитал, маркетинговый интеллектуальный капитал, потребительский, объекты интеллектуальной собственности, организационно-управленческие подсистемы.

Author's summary on the article.

Vasilenko Y.V.

"Theoretical aspects of intellectual capital structure definition."

The composition of intellectual capital structure is the cornerstone of scientific community. Despite hundreds of researches its structure is still not defined clearly, has not detailed composition and there is no effective mechanism of intellectual capital structure management developed.

The purpose of this article is to define components of the intellectual capital structure.

The urgency of defining the structure for intellectual capital management is justified in the article. Some theoretical aspects of "structure" and "intellectual capital structure" are considered. Intellectual capital structure is defined as the internal structure of intellectual capital and a set of stable relations of its elements. Historical and critical analysis of current intellectual capital structure models revealed its imperfection and inadequacy to modern management requirements.

New intellectual capital structure have been formed on the basis of deductive method. Analysis of organizational capital revealed that it is divided into three inherently incompatible subsystems: intellectual property, electronic networks and information systems, organizational and management subsystem. In the market capital it has been justified to merge two subsystems: marketing intellectual capital (serves to attract customers) and consumer capital (needed to maintain existing relationships with market counterparties). It allowed to form new intellectual capital structure, which includes six elements: human intellectual capital, marketing intellectual capital, consumer intellectual capital, intellectual property, organizational and management subsystem.

Suggested structure is more acceptable that current because its' subsystems better require the needs of intellectual capital structure management. Due to the homogeneity of these elements similar tools may be implemented for intellectual capital structure measurement, planning, organization and control. Next step in the development of intellectual capital structure management is to measure its components.

Keywords: intellectual capital structure, market capital, human capital, organizational capital, intellectual capital marketing, consumer, intellectual property, organizational and management subsystem.